

Liza, la nena que parla amb el savi Mussol i convenç el Sol

El conte és tan antic, que ningú recorda com es deia la gent d'aquella època, ni el nom del país, ni de l'estació de l'any... Vet aquí que en aquell temps que les bestioles, les estrelles, el Sol i la Lluna parlaven i les persones callaven... Tot sembla que va començar a primera hora del dia, d'un dia qualsevol, d'una setmana, d'un mes, d'un any qualsevol.

Per aquestes terres, en plena albada, a llevant s'hi veu una muntanya però no una d'aquelles punxegudes, sinó un altiplà, anomenat Pla del Mussol. En una vora de l'altiplà, s'hi aixeca un campanar alt i esvelt, enganxat a una ermita petitona, d'una sola nau romànica. A l'altre costat de l'ermita, a uns quants metres de distància, creix una alzina a tocar d'una casa on viuen una parella d'avis. A ponent, també hi ha una muntanya, aquesta té una forma d'U gegant. La gent la coneix pel nom de *Força*. Al Sol li agrada pondre's per entremig de la gran U i, segons diuen, sempre acompanyat de núvols llargs i prims ataronjats, d'aquesta manera el Sol deixa pas a la nit. Per aquestes contrades, tothom sap, des de les flors a l'aigua, fins a l'aire, les estrelles, la Lluna i els núvols, que ell és vital perquè existeixi el dia, la llum i la temperatura. El poble obedient que no sol opinar, se'l mira i el venera a totes hores. També el Sol ho sap que tots els éssers d'aquest territori, depenen d'ell. El Sol està content del seu paper, té molt clar que ningú pot acostar-se-l'hi i mai ningú tindrà prou valor per contradir-li res. Se sent imprescindible, té tota l'energia del món. Dona calor, vida i força. Massa coses i massa essencial perquè qualsevol s'atreveixi a disputar-li el lloc. Vet aquí, l'estrella única del dia, el Rei Sol. El Sol se sent Rei. Doncs, sí! Tot això també ho sap el savi mussol que viu, fa anys i panys, a l'alzina a tocar de la casa dels avis molt vells, que tenen el do de viure eternament, sempre junts.

Però tot d'una, el Sol s'adona que aquest país no el domina tot, així doncs, pel darrere de tota la serralada imponent i altiva del nord mai hi ha passat, mai ha vist la seva cara obaga. Molest, molt que li molesta! No pot ser, que el gran Rei del dia, no domini tot el país. I, més encara, li desagrada i el treu de polleguera l'actitud de tots els éssers vius d'aquestes terres, que en ple dia li giren l'esquena mirant-se la serralada

del nord. Inesperadament, aquest fet, segons explicat per les àvies i les besàvies, els savis i els avis i besavis i els vells ermitans, això va fer esclatar l'orgull i l'enuig del Rei Sol.

Així que un dia, d'una setmana, d'un mes, d'un any qualsevol, de bon matí, el Sol apareix unes hores abans, situant-se més a prop de la serralada altiva del nord. Les estrelles i la Lluna, en l'albada avançada, no entenen què carai fa el Sol. Molts éssers vius s'han d'amagar sota les fulles, o la flassada del jaç o ficant-se al cau, doncs la claror tan estrident i metal·litzada els crema els ulls. Però no tothom ho ha vist, els més ganduls se'n fan creus, quan els matiners els expliquen que el Sol ha aparegut abans de fer-se clar i ho ha il·luminat tot, junt amb les estrelles i Lluna encara ben resplendents.

A llevant, en el Pla del Mussol, en una branca de l'alzina, el mussol vell, savi i tafaner ho contempla tot i no entén res. El savi mussol, d'ulls grans com el sol, amb l'iris groc intens, de celles també grans, blanques i obliqües, de gros cap amb potes llargues i cua curta; un mussol comú gros, de més de 30 centímetres, rabassut amb el plomatge terrós ple de taques blanques, transmet molta saviesa; està parlant amb la Liza, una nena de 7 anys, tafanera, alegre, menuda, riallera de mirada neta i observadora; un bellugadís de nena que només es queda quieta quan el savi mussol comença a parlar, dient "*Hi havia una vegada ...*", llavors la Liza se l'escolta embadalida, admira el mussol per com li explica les coses, com si tot fos un conte. La Liza d'ençà de la mort dels seus pares viu amb els avis vells i les seves penes i alegries les explica al seu amic, el mussol savi; atrevida com és, sempre li comenta els seus petits pensaments i sobretot el que no entén del món dels grans.

—Perquè la gent del poble parla tan poc i no m'escolten? Ni la mestra està per a mi.

—Potser, parles massa. -L'hi contesta el savi mussol, picant-li l'ullet.

—Ja ho intento. -Sospira-. Només tu m'escoltes i m'expliques contes. De què has parlat avui amb la Lluna? M'agradaria parlar amb la Lluna.

I el mussol savi, de nou li recorda per què no pot parlar amb la Lluna. La Liza té el do de parlar amb ell d'ençà que viu a l'ermita amb els vells avis.

Com hem dit, el dia és estrany perquè el Sol fa coses estranyes. Els ulls del savi mussol, li fan mal de tanta claror. El mussol és poc amic del Sol i mai l'anomena rei, ell

s'estima les estrelles i parla amb la Liza i la seva amiga la Lluna. És un mussol vell que mai ha perdut la curiositat, amb això s'assembla a la nena, i la seva curiositat pot més que el dolor que sent en les seves retines enlluernades per tanta llum. Així doncs, no deixa escapar cap detall, ni cap dels moviments del Sol insolent. El Sol segueix fent de les seves, passa per darrere del Pla del Mussol molt més abans del normal, i no és gens normal fer ple dia entre estrelles i la Lluna. El Rei Sol se sent orgullós d'ell mateix per haver avançat el dia; un cop al sud, però, està molt alçat i amb una esplendor mai vista. La Lluna i les estrelles estorades i espantades no saben què fer. Tan elevat i perpendicular al Sol de la terra, tan elevat va el Sol, que ningú se'l mira. La Liza contempla la llum misteriosa de la nit i pregunta què passa, als avis, a la gent del poble i a la mestra.

—Tu sempre fent preguntes. -Tothom se la treu de sobre.

El mussol durant tot el dia, observa que els humans estan preocupats i tots els éssers vius diürns semblen alterats. La Liza abans d'anar-se'n a dormir, s'acosta a l'alzina on viu el mussol. L'ermita és diferent, les pedres més netes, l'herba més verda... Tot és com un escenari ple d'espectacles nous en plena nit. Sota l'alzina, la Liza s'hi embolcalla, mentre el savi mussol li obre de nou una finestra de saviesa; amb el mussol s'hi troba a gust perquè no ha de vigilar com diu les coses ni el que pensa i el mussol sempre té en compte la seva opinió. La Liza se sent escoltada i protegida.

I, tornant al Sol, cada cop s'enfada més i més, tothom aprofita que està molt i molt enlairat per a contemplar les muntanyes del sud, una serralada amb dos parells de pics coberts de blanc. El Sol, cansat per haver-se llevat tan d'hora i enfadat perquè avui, menys que altres dies, menys persones se'l miren tot i haver allargat el dia amb més llum, amb més energia gastada per a res i tothom n'està descontent.

—No entenc res de res! -Crida el Sol empipat deixant anar ràfegues de calor.

—Mussol, què passa? -Demana la Liza.

—Liza, no ho sé.

—I què diu la teva amiga la Lluna? Saps? Penso que el Sol està enfadat.

El Sol, tossut tant o més que rancorós, petulant ell, vol passar per darrere de les muntanyes del nord. Ja no l'importa res, ni l'ordre de l'univers ni les hores de dia, ni les hores de nit, ni les estacions de l'any. La seva prepotència pot més que qualsevol raonament, que qualsevol ordre universal.

—Jo diria que té l'orgull ferit. -Diu pensatiu el mussol.

—Què és, l'orgull ferit?

El mussol explica a la Liza què vol dir, i li comenta que tenir una mica d'orgull és bo, ara bé la supèrbia, no porta enlloc. La supèrbia ho porta tot en orris.

Així que, el Sol arrogant, despert i atabalat com està, decideix aparèixer aquest dia, encara molt més aviat que mai i, si és necessari, es pondrà molt més tard fins a aconseguir voltar per darrere de totes, totes les muntanyes d'aquestes contrades. Ell és el Rei Sol.

—Avui sí, i que es fotin els súbdits. -Es diu a si mateix.

El mussol ha sentit les paraules del Sol. Dolgut ha de parlar amb la Lluna, s'adona que a la vall tot és trasbals, tothom està despert i astorat contemplant la llum solar en plena nit.

—Mussol, hem de fer alguna cosa; els avis n'entenen res, semblen malalts, i al poble tothom està ensopit. -La Liza diu molt amoïnada.

Ningú es mira el Sol, abans el contrari, els fa respecte i una certa por mirar-se'l, es queden bocabadats amb la Lluna i les menudes estrelles mentre el Sol il·lumina. Davant tot això, el Sol, el Rei, malhumorat es justifica, dient-se que, en el fons, s'ho han buscat tots els éssers vius de les contrades. Està enfurismat i decebut, ho ha aconseguit i ningú reconeix el seu esforç de passar per darrere de totes les muntanyes.

Al capvespre, tothom reclama a la Lluna i a les estrelles, tothom està esgotat d'uns dies tan llargs i estranys. Dies sense nits. Els savis de les contrades es reuneixen. Ningú troba solució per fer tornar la raó al Rei Sol. El mussol no ha caçat amb tanta claror, està molt preocupat pel que fa al Sol. Com que és amic de la Lluna li demana consell.

—Estimat mussol, ja he observat que no t'has perdut detall aquests dies. El Sol és orgullós, pretensions i encara que s'adoni que ha fallat no ho reconeixerà, això el fa ser irresponsable i irrespectuós. No veu que s'està perjudicant. Fent això tothom li tindrà por i s'amagarà o lluitaran contra ell. -Diu la Lluna, humil i honesta.

—Què es pot fer? -Demana el mussol-. Ja saps que no és amic meu.

—Poca cosa, -contesta la Lluna.- A mi ja no m'escolta. A les estrelles no les vol ni veure. Sols queda esperar que s'adoni del seu disbarat o que acabi cansat.

—Però si tarda a rectificar no s'aguantarà que sempre sigui de dia, està alterant, tot el ritme de la mare Terra, l'alzina també m'ho ha dit, -replica el mussol molt amoïnat.

—Sí, tens tota la raó. Les estrelles i jo sols podem intentar fer més llum que mai durant la nit però ja saps que jo depenc d'ell, del seu ritme i la seva òrbita, -diu la Lluna tota atabalada.

És cert, el Sol s'està enlluernant en el seu propi orgull, no vol sentir la Lluna ni a les estrelles, a més enveja al mussol per ser amic de la Lluna. Cal doncs, esperar.

—Escolta Lluna i si hi parla la Liza? —El mussol pensatiu—. Però li hem de concedir un altre do, el de poder parlar amb el Sol.

Gira el cap en direcció a la Liza i li explica la conversa amb la Lluna. La Liza vol poder parlar amb la Lluna però entén la proposta i l'accepta, aguanta la mirada del Rei Sol, la retina li crema però el crida.

—Sol, què pretens?! -Diu de sobte, molt decidida i sense por. Es queda sorprès el Sol, a plena nit amb la seva llum més estrident que mai, una nena que hauria d'estar dormint com qualsevol criatura diürna, una nena que no havia vist mai, se'l mira de fit a fit i té la gosadia de plantar-li cara.

—Que estàs sonada? Et cremaré la vista. Deixa de mirar-me. —Diu altiu el Sol. (Tot plegat és molt estrany, sembla que el món està capgirat! Què vol aquesta impertinent? -Es diu en veu baixa el Rei Sol)-. Què vols dir amb això? Com em pots parlar així, soc el teu Rei Sol. —L'hi contesta de males maneres a la nena.

El mussol està al costat de la Liza, vol intervenir-hi, però la Lluna amb signes li diu que calli. La Liza no s'arruga.

—No veus que fent això no t'estimarem! I et fas mal a tu mateix!
El Sol, avergonyit però sense demostrar-ho, amb aire tibet i obstinat, li contesta.

—No m'han agradat mai la canalla i menys el teu amic el mussol. -Dirigint-se al mussol-. Però entenc que amb tanta llum no pots caçar ni alimentar-te, oi? —Descarat-Reconec que la vostra presència m'ha sorprès i, sobretot la nena, com parles. Ja m'adono que tothom està cansat i fatigat. —Els hi diu amb mofa -no soc idiota- i es posa a riure burleta.

El mussol tanca els ulls, s'adona que el Sol mai perdrà la seva arrogància i es mossega les paraules que té a la boca. Per ell el Rei Sol no el representa, ja té a la Liza i

a la Lluna i a totes les estrelles per amigues. Però tothom necessita sol per viure i el mussol ho sap.

—Bé, tornaré al meu horari. No perquè m'ho demanis tu petita criatura, sinó perquè jo vull. No espereu que em disculpi per si us he molestat...perquè... era una prova.

El mussol està content i satisfet, encara que espera una mica d'humilitat per part del Sol. Però al fons del cor, el mussol, sap que el Sol mai es disculparà, ara bé, el Sol té ferit l'orgull, alhora admira la valentia de la Liza i enveja la saviesa del vell mussol.

Així va ser com, des d'aleshores, el mussol i la Liza tenen un nou amic força presumtuós, però amic. Al final, i per sempre més, el Sol és l'estrella només del dia i, tornen les estacions de l'any amb les seves hores de sol, el dia té nit i dia i tot esdevé harmonia fins al dia d'avui.

El mussol és vell, els avis es fan més vells, els infants es fan grans i, el ritme de l'univers és ordre i vida. Al Sol tothom el respecta i l'admira cada dia.

—Vell mussol, bona nit! Quan vegis la Liza, saluda-la de part meva. —Li diu el Sol, deixant anar els primers raigs de llum en el Pla del Mussol.

Mentre el savi mussol, en una branca de l'alzina, es prepara per dormir; la Liza de camí a l'escola, els pagesos ja són al camp... Tot d'una en ple dia, el conte s'ha fos.

I tot això és tanta veritat que potser mai no ha passat.

Montserrat Bagaria